

Cukrzyca u dzieci i młodzieży

Lek. med. Beata Sztangierska
Katedra i Klinika Pediatrii,
Diabetologii i Endokrynologii

Poradnia Cukrzycowa dla Dzieci i Młodzieży

Uniwersyteckie Centrum Kliniczne

Gdańsk 80-952

ul. Dębinki 7

Gabinet Pielęgniarek

58 349 26 90

Beata Sztangierska

58 349 26 70

Beata Gronek

504-028-448

Postępowanie w cukrzycy i opieka
nad dzieckiem w placówkach
oświatowych.

Co to jest cukrzyca?

Cukrzyca to grupa chorób metabolicznych charakteryzujących się hiperglikemią wynikającą z defektu wydzielania i/ lub działania insuliny.

Przewlekła hiperglikemia wiąże się z uszkodzeniem, zaburzeniem czynności i niewydolnością różnych narządów, zwłaszcza oczu, nerek, nerwów, serca i naczyń krwionośnych.

Nazewnictwo stanów hiperglikemicznych wg WHO

Prawidłowa glikemia na czczo:

70-99mg%

Nieprawidłowa glikemia na czczo (IFG):

100- 125mg%

Nieprawidłowa tolerancja glukozy w 120 min OGTT(IGT):
140- 199 mg%

Stan przedcukrzycowy: IFG i/ lub IGT

Nazewnictwo stanów hiperglikemicznych wg WHO

Cukrzyca – jedno z następujących kryteriów:

Objawy hipergliemii i glikemia przygodna $> 200\text{mg}\%$

Dwukrotnie glikemia na czczo $> 126\text{mg}\%$

Glikemia w 120 min. OGTT $> 200\text{mg}\%$

Objawy wskazujące na możliwość występowania cukrzycy ze znaczną hiperglikemią:

- zwiększone pragnienie
- wielomocz
- zmniejszenie masy ciała
- osłabienie i wzmożona senność
- pojawienie się zmian ropnych na skórze oraz stanów zapalnych narządów moczopłciowych

W grupach ryzyka konieczne jest prowadzenie badań przesiewowych w kierunku cukrzycy, ponieważ u ponad połowy chorych nie występują objawy hiperglikemii. Badanie w kierunku cukrzycy należy przeprowadzić raz w ciągu 3 lat u każdej osoby powyżej 45rż.

- z nadwagą lub otyłością BMI > 25kg/m² i/lub obwód talii > 80cm u kobiet, > 90cm u mężczyzn
- z cukrzycą występującą w rodzinie
- mało aktywnych fizycznie
- z grupy etnicznej narażonej na cukrzycę
- u których w poprzednim badaniu stwierdzono IFG / IGT
- u kobiet z cukrzycą ciążową
- u kobiet, które urodziły dziecko z masą > 4kg
- z nadciśnieniem tętniczym
- z dyslipidemią
- u kobiet z zespołem policystycznych jajników

Klasyfikacja cukrzycy wg WHO

1. Cukrzyca typu 1

- a. uwarunkowana immunologicznie
- b. idiopatyczna o nieznannej etiologii

2. Cukrzyca typu 2

- a. z dominującą insulinoopornością i względnym niedoborem insuliny
- b. z upośledzonym wydzielaniem insuliny i insulinoopornością

3. Inne typy cukrzycy

Cukrzyca typu 2

Dominującym czynnikiem patogenetycznym może być progresywna dysfunkcja komórki beta trzustki z defektem wydzielania insuliny i lub insulinooporność.

Czynniki odpowiedzialne za zwiększenie częstości występowania cukrzycy typu 2

Otyłość

Zmniejszenie aktywności fizycznej

Dieta wysokokaloryczna

Starzenie się społeczeństwa

Nadmierne spożycie alkoholu

Palenie tytoniu

Leki diabetogenne

Leczenie cukrzycy typu 2

- leczenie dietą
- leczenie wysiłkiem fizycznym
- leczenie doustnymi lekami hipoglikemizującymi
- leczenie insuliną

DIETA + AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA PROWADZĄCE DO REDUKCJI MASY CIAŁA O 3-5% ZAPOBIEGAJĄ WYSTĄPIENIU CUKRZYCY.

Klasyfikacja cukrzycy

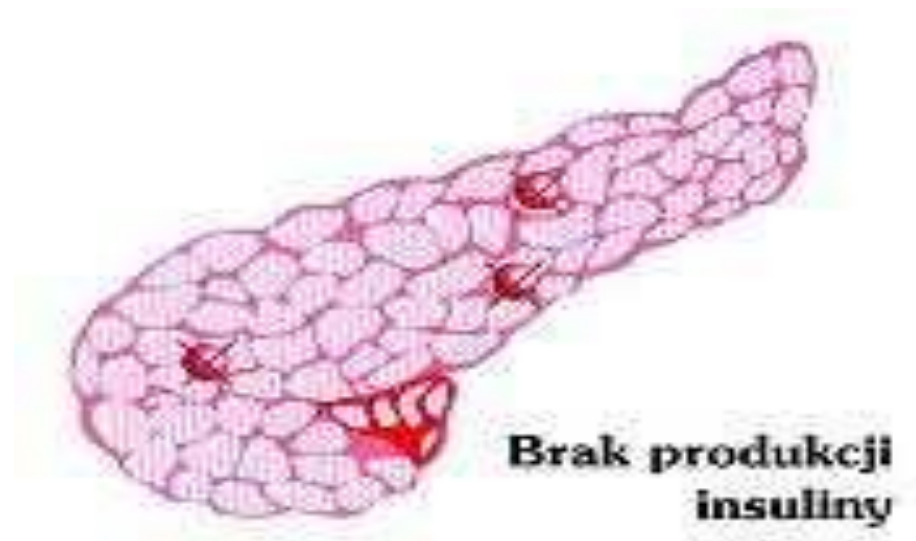
Ad. 3. Inne typy cukrzycy:

- Genetyczne defekty funkcji komórek beta
- Genetyczne defekty działania insuliny
- Choroby zewnątrzwydzielniczej części trzustki (mukowiscydoza)
- Endokrynopatie
- Cukrzyca polekowa
- Poinfekcyjna
- Występująca w zespołach genetycznych

Przyczyna cukrzycy typu 1

Zniszczeniu ulegają **komórki beta** w trzustce, odpowiedzialne za produkcję insuliny.

Cukrzycę wywołuje błędna reakcja układu immunologicznego, który przez pomyłkę niszczy komórki beta.

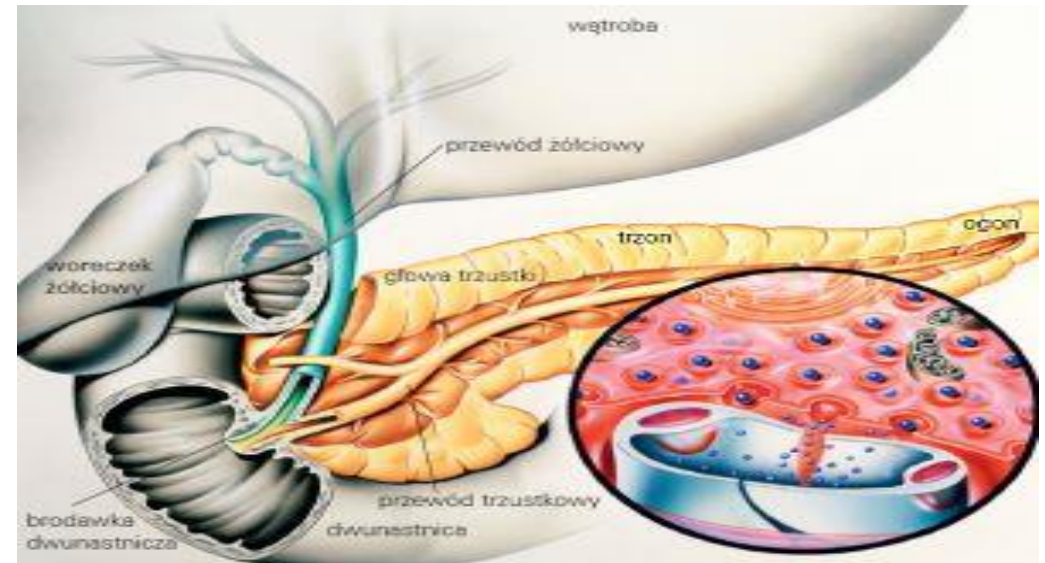
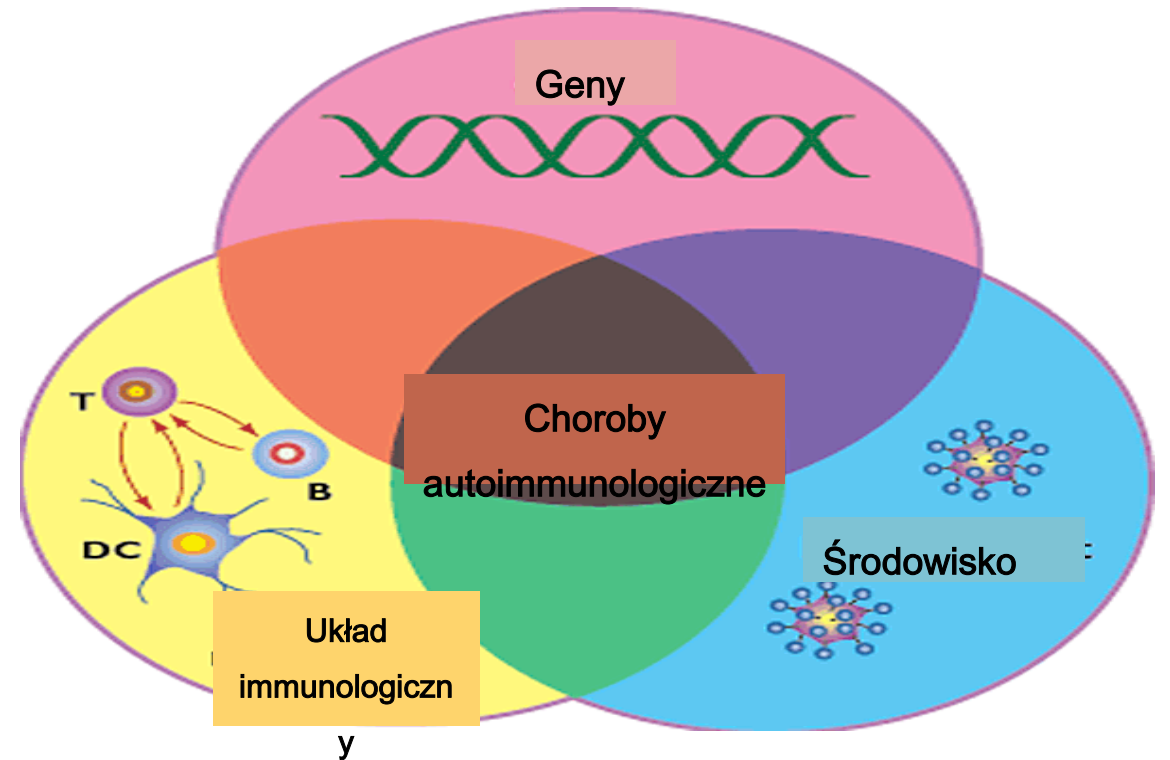

Cukrzyca typu 1

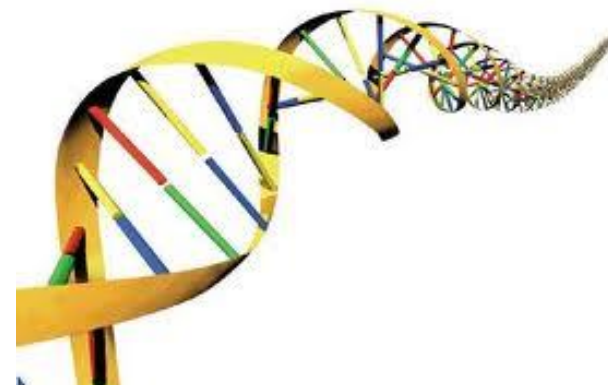
Choroba z autoagresji - własny układ odpornościowy niszczy własne komórki beta w trzustce, które wydzielają insulinę.

Osoba z cukrzycą typu 1 nie produkuje własnej insuliny.

W organizmie występuje bezwzględny niedobór insuliny.

Czynniki patogenetyczne

Czynniki genetyczne

Bliźnięta monozygotyczne 30-55% ryzyka

Dziedziczenie wielogenowe

Czynniki środowiskowe

Infekcje wirusowe

Niedobór witaminy D

Żywność

Stres

inne

Czynnik inicjujący

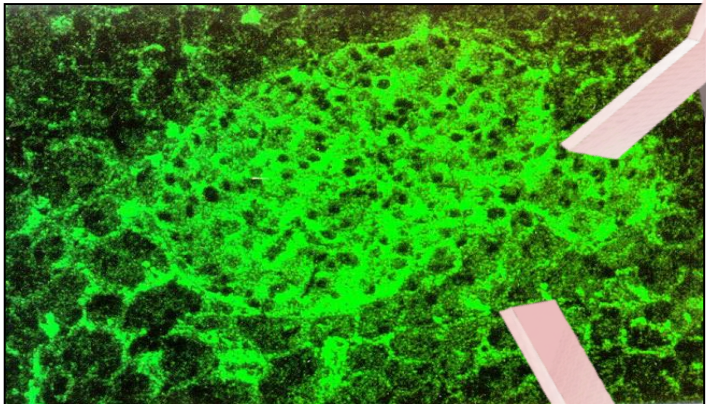
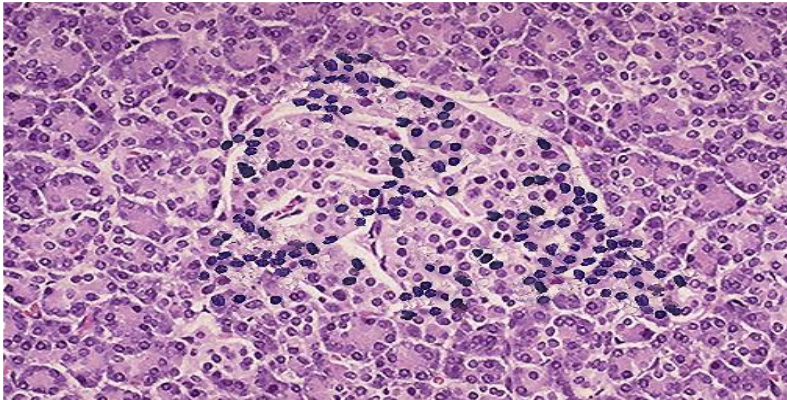
→ Apoptoza komórek beta

Modulatory

→

Reakcja autoimmunologiczna

antiGAD

antiIA2

IAA

Cukrzyca typu 1

antiZnT8

Czy dużo ludzi choruje na cukrzycę?

Badania epidemiologiczne prowadzone w wielu krajach wykazują ciągły wzrost zapadalności na cukrzycę. Wg najnowszych danych z 2015r wg IDF na cukrzycę choruje obecnie 415 mln ludzi na świecie. Szacuje się, że w 2040r choroba ta będzie dotyczyła 642 mln osób, czyli 10.4% globalnej populacji. Największy odsetek chorych na cukrzycę występuje w Ameryce Północnej, gdzie osiąga poziom 12.9% dorosłej populacji, w Europie wynosi 9.1%, w Polsce zaś 7.6%.

Cukrzyca typu 1 stanowi 7-12% ogółu pacjentów z cukrzycą, obserwuje się jednak stały wzrost częstości zachorowań o około 3% w ciągu każdego roku. Obecnie liczba pacjentów do 15rż z cukrzycą typu1 sięga 542 tys. Rocznie rozpoznaje się 86 tys. nowych przypadków.

Europa jest kontynentem o największej liczbie dzieci z cukrzycą typu1 i najwyższym wskaźniku zachorowalności. Największa liczba dzieci do 15 rż zamieszkuje w Skandynawii, Anglii, Niemczech, Rosji. Krajem o największym wskaźniku zapadalności jest Finlandia 62.3/ 100000/r.

W latach 80-tych Polska ze wskaźnikiem zapadalności 6.6/100000/r zaliczana była do państw o bardzo niskiej zapadalności na cukrzycę typu 1. W latach 1989-2004 zapadalność zwiększyła się TRZYROTNIE i obecnie ze wskaźnikiem ponad 17/100000/r należymy do krajów o średniej zapadalności na cukrzycę typu 1. Ostatnie obserwacje ze Śląska wskazują na wzrost zachorowalności na poziomie 7%, w Europie średnio 3-4%. Jednocześnie odnotowuje się istotne zwiększenie nowych przypadków cukrzycy typu 1 w najmłodszej grupie wiekowej.

Cukrzyca obok astmy to najczęstsza
choroba przewlekła.

Epidemiologia

Cukrzyca typu 1 – 542 tys. dzieci

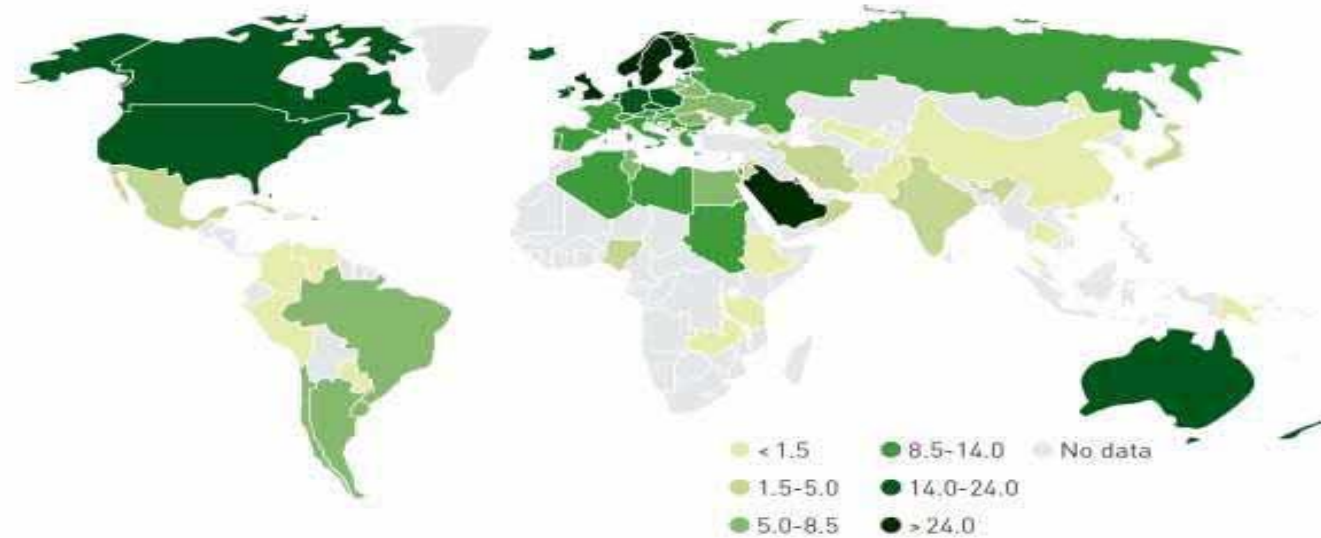
-nowe rozpoznania – 86 tys.

-roczny wzrost zachorowań **3%**

-w Europie około 17 000 nowych zachorowań rocznie

-w województwie pomorskim około 110-130 nowych zachorowań na rok

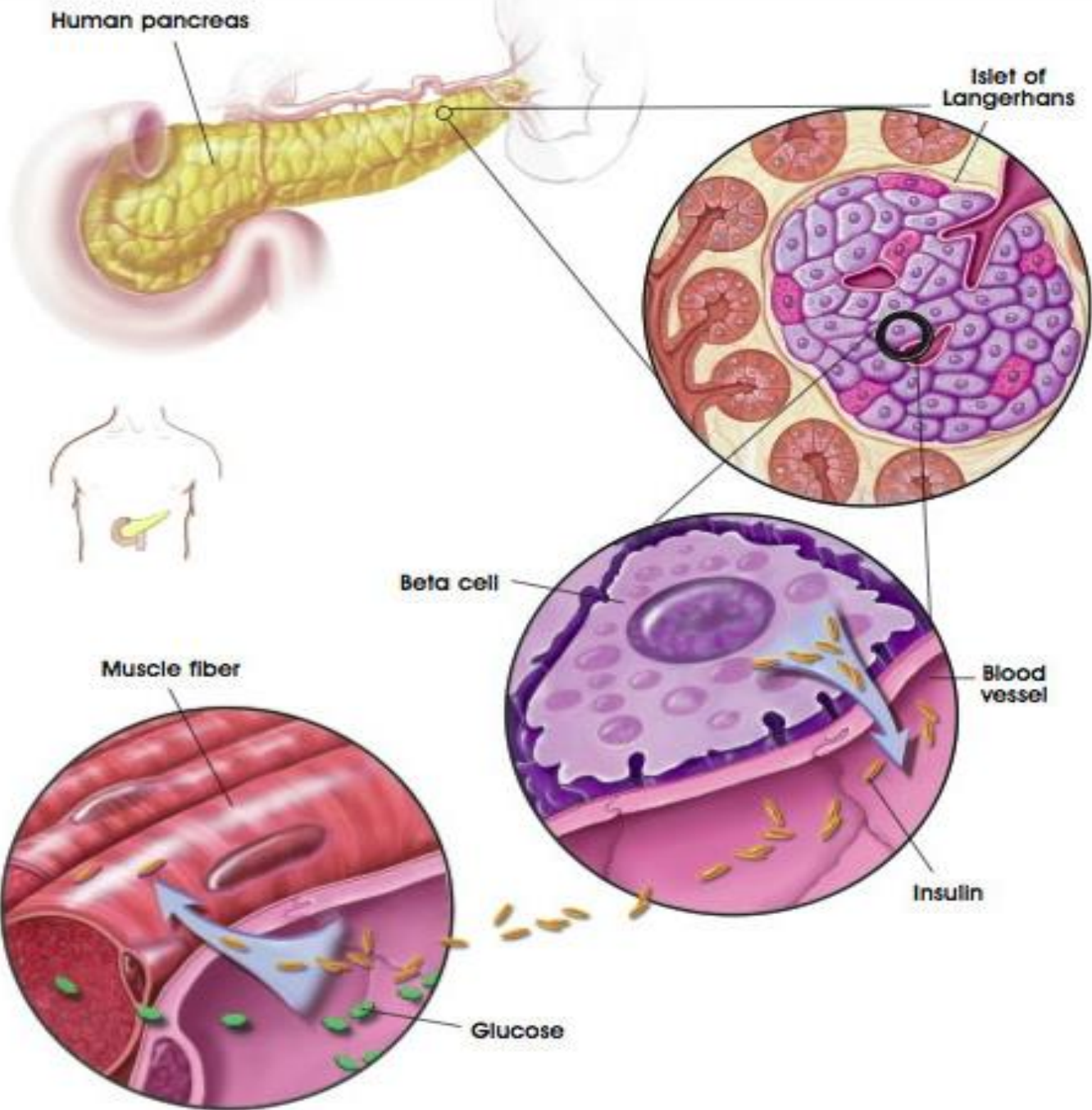
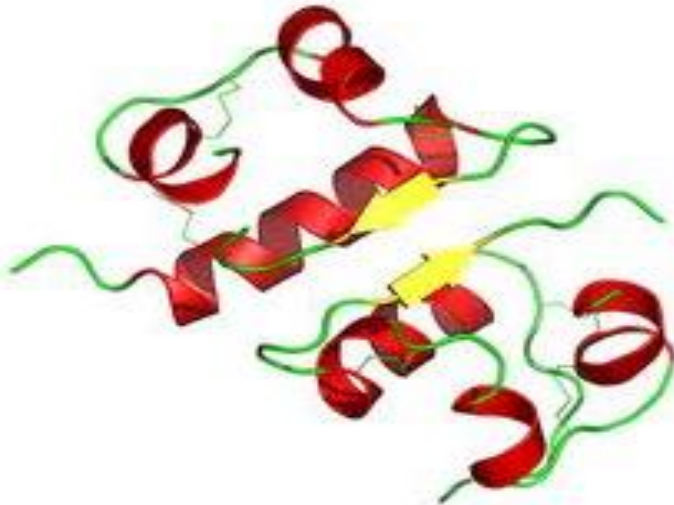
Map 2.5. New cases of type 1 diabetes (0-14 years per 100,000 children per year), 2011

Materiały edukacyjne dla dzieci....

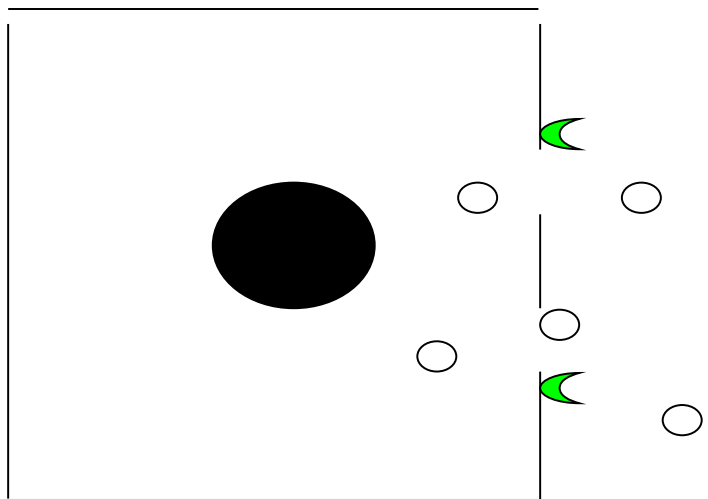

WYDZIELANIE INSULINY

W obecności insuliny – glukoza przedostaje się do komórek

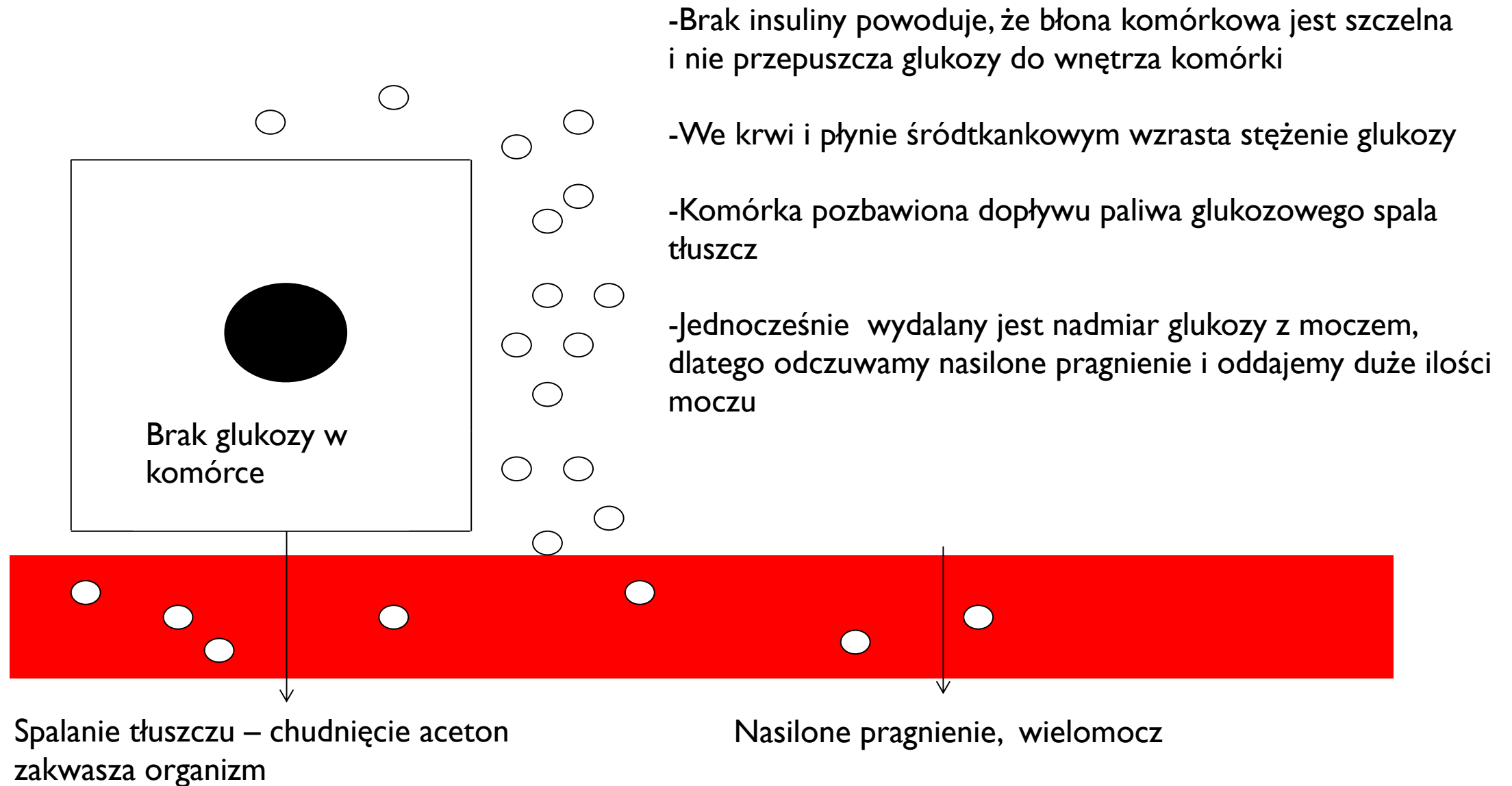
.Glukoza jest rozprawadzana przez naczynia krwionośne po całym organizmie

.Insulina łącząc się z receptorem na błonie komórkowej umożliwia przejście glukozy przez błonę komórkową do wnętrza komórki

.Dzięki temu komórka otrzymuje paliwo glukozowe i zachodzą w niej wszystkie procesy życiowe

Brak insuliny – glukoza nie przedostaje się do wnętrza komórek

Jakie są objawy cukrzycy?

Objawy cukrzycy typu 1

Objawy początkowe

- **zwiększone pragnienie (polidypsja)**
- **oddawanie dużej ilości moczu (poliuria)**
- **utrata masy ciała**
- zapach acetonu z ust
- skurcze w nogach
- zakażenia drożdżakami
- ogólne osłabienie
- polifagia

Objawy cukrzycy typu 1

Objawy nasilają się, dołączają się:

- **wymioty**
- **ból brzucha**
- odwodnienie
- przyspieszony, pogłębiony oddech (Kussmaula)
- zaburzenia świadomości
- śpiączka cukrzycowa

Po rozpoznaniu cukrzycy dziecko wymaga hospitalizacji

- ✓Wyrównanie zaburzeń metabolicznych
- ✓Włączenie insuliny
- ✓Szkolenia dla dzieci i rodziców

Jak zmierzyć cukier....

Glukometr

Paski

Nakłuwacz

I

umyć ręce!!!

- .Nakłuć palec
- .Kropelkę krwi nałożyć na pasek testowy
- .Odczytać z glukometru stężenie glukozy
- .Pomiary cukru wykonuje się 4-6-8-10 razy dziennie

CGM – ciągle monitorowanie glikemii

- Dostępne w praktyce klinicznej od 1999 roku
- Oznaczenie stężenie glukozy w płynie śródtkankowym podskórnej tkanki tłuszczowej
- Umożliwia uzyskanie dobowego profilu glikemii (288 wyników na dobę!) z kilku (6-7) kolejnych dni
- Metoda retrospektywna lub umożliwiająca uzyskanie wyników w czasie rzeczywistym

Elementy systemu CGM

ELEKTRODA

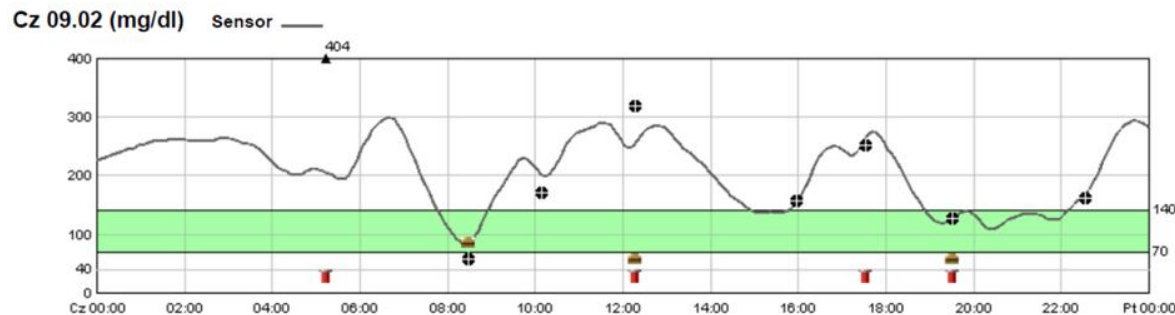
Czujnik, sensor

- Elektroda zakładana jest to podskórnej tkanki tłuszczowej
- Czas działania 6-7 dni
- Elektroda dokonuje ciągłego pomiaru stężenia glukozy w płynie śródtkankowym

Ciągłe monitorowanie glikemii (*continuous glucose monitoring - CGM*)

- Po założeniu sensora do tkanki podskórnej uzyskiwane są oznaczenia poziomu glukozy w płynie śródtkankowym.
- Elektroda za pośrednictwem nadajnika radiowego przesyła informacje do odbiornika.
- Dzięki zastosowaniu odpowiednich algorytmów urządzenie wykazuje aktualny poziom glikemii (288 pomiarów w ciągu dnia).
- Ponadto określa trendy – szybkość zmian glikemii (spadków i wzrostów)

Systemy w czasie rzeczywistym

- Guardian

- Dexcom

G4 Platinum,

G5 mobile

- Navigator

Systemy w czasie rzeczywistym

- Zintegrowane systemy z pompami:

Paradigm 722,

Veo

640G

FreeStyle Libre System Abbott

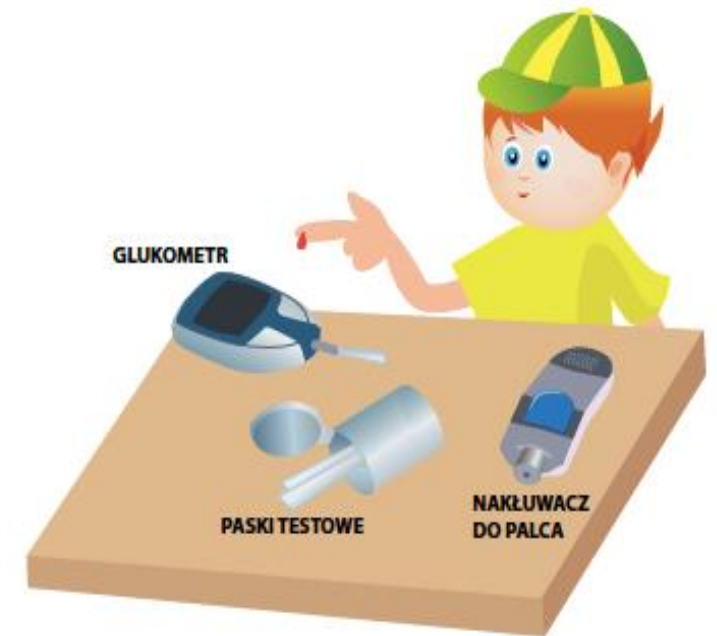
- Sensor zakładany do tkanki podskórnej na 14 dni
- Kalibracja przez producenta, nie wymaga kalibracji przez pacjenta, nie wymaga pomiarów glikemii do kalibracji
- Oznacza poziom glikemii co minutę
- Wynik jest prezentowany na czytniku po zeskanowaniu sensora
- skanowanie może być przez ubranie – odległość czytnika od sensora do 4 cm
- Sensor zapamiętuje wyniki z 8 godzin, na czytniku są prezentowane wyniki z 8 godzin co 15 min.
- Czytnik jest elektronicznym zeszytem samokontroli

Kiedy dziecko z cukrzycą powinno wykonać pomiar glikemii?

- Zaraz po pobudce i przed snem
- Przed każdym posiłkiem, 1h? na pewno 2h po posiłku
- Przed i po wysiłku
- Zawsze w przypadku złego samopoczucia
- W nocy

Poproś rodzica, aby pokazał jak prawidłowo wykonać pomiar cukru u dziecka!!!

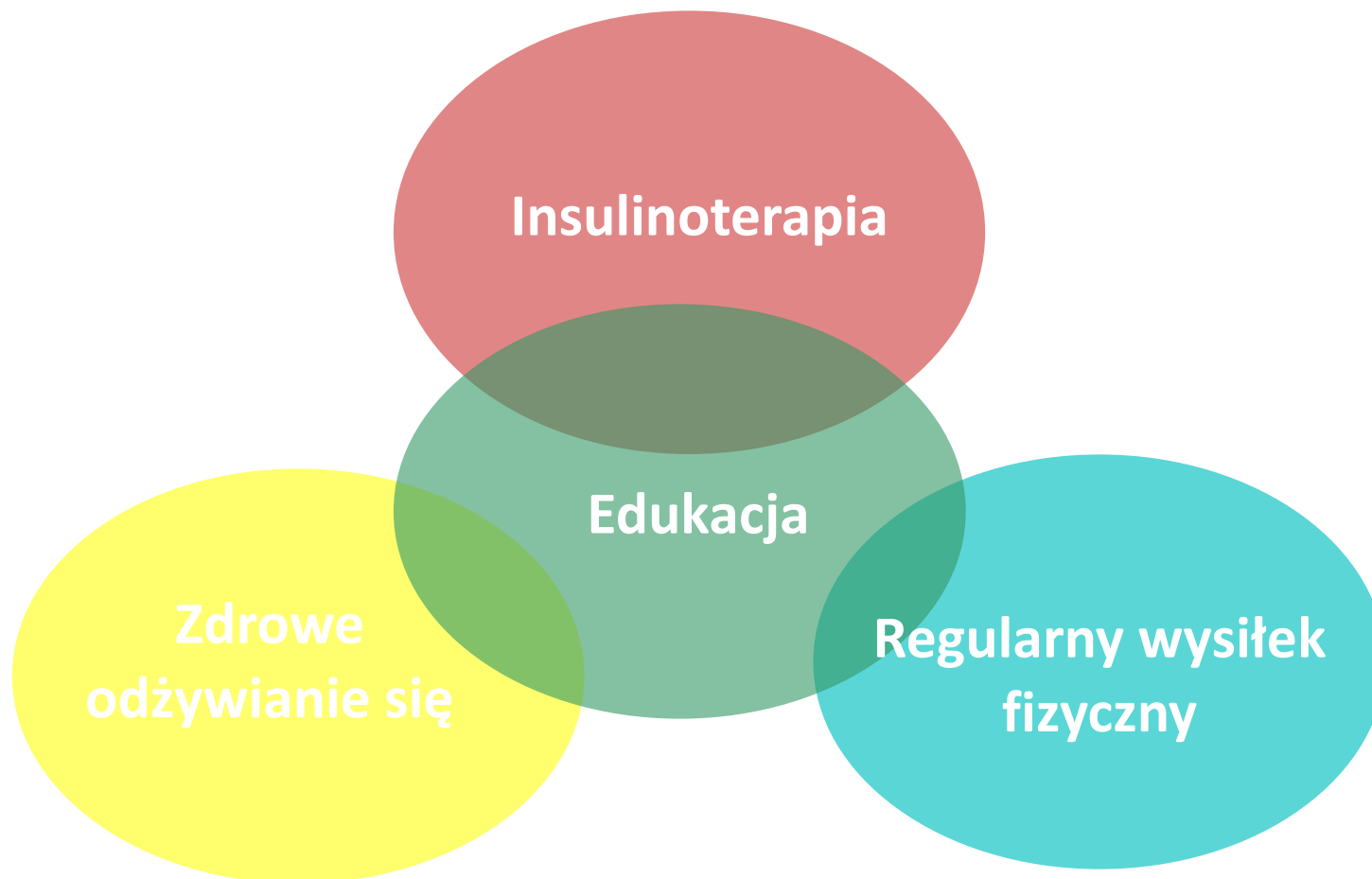
BEZPIECZNY ZAKRES GLIKEMII

70-180 mg/dl

Poproś Rodzica dziecka o pisemną informację jakie glikemie powinny być przed posiłkami i przed wysiłkiem u dziecka.

Leczenie cukrzycy typu 1 u dzieci i młodzieży

Odkrycie insuliny

.Insulina została odkryta w **1922** roku przez Fredericka Bantina i jego asystenta Charlesa Besta

.W 1923 roku za odkrycie insuliny Banting otrzymał Nagrodę Nobla

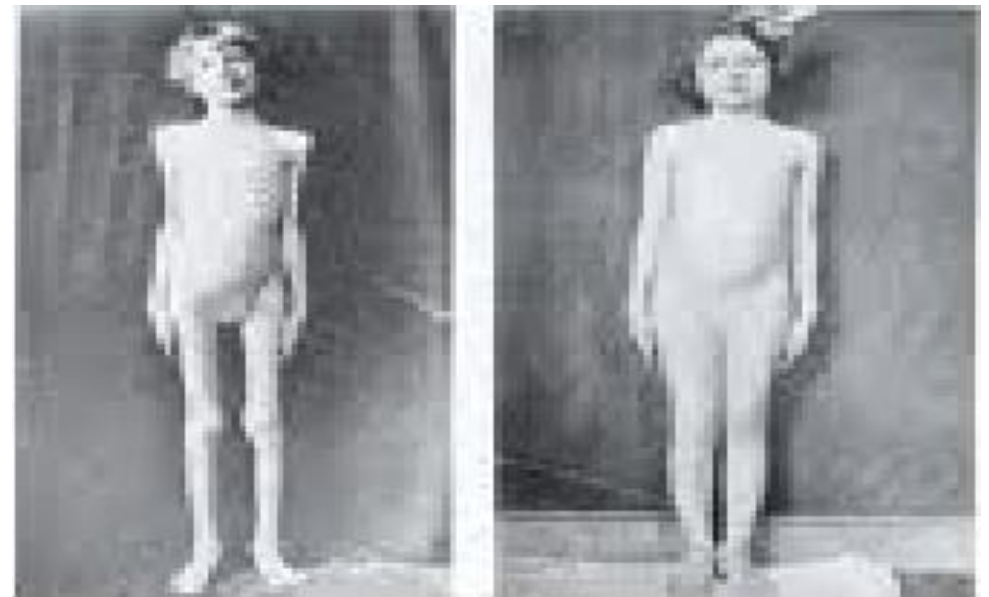

15.12.1922
Przed leceniem insuliny
masa ciała - 8kg

15.02.1923 r.
Po zastosowaniu insuliny
masa ciała - 16kg

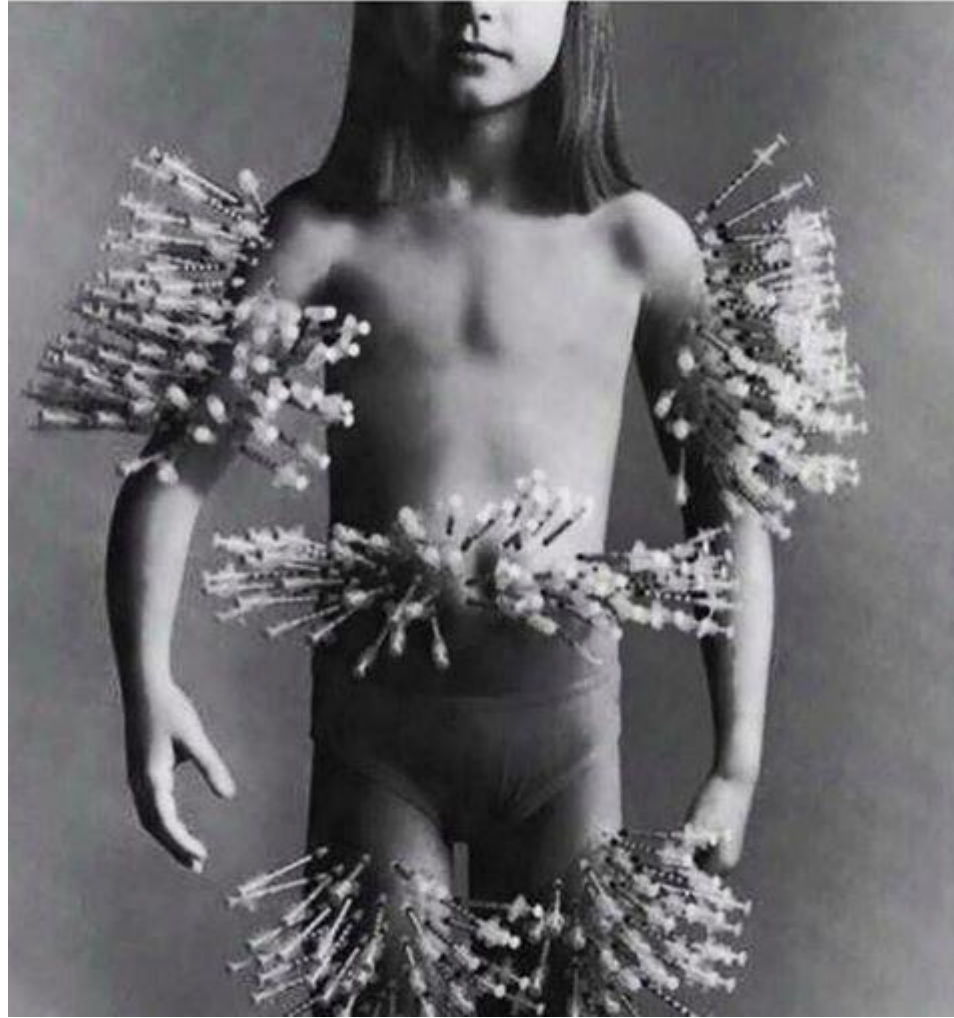
Zdjęcia osób przed
i po podaniu insuliny

Insulina podawana wstrzykiwaczem podskórnym – penem
3-6 **razy** dziennie przed posiłkami insulina krótkodziałająca/ analog
szybkodziałający
oraz insulina długodziałająca przed snem

This is one month's worth of insulin injections for a type 1 diabetic

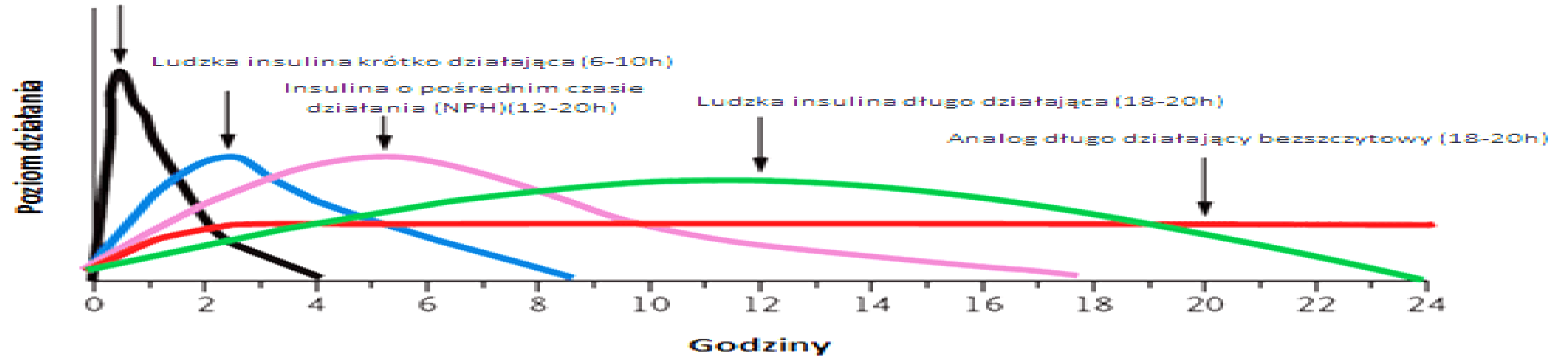

Peny – długopisy do podawania insuliny

Insulinoterapia

Analog szybko działający (4-6h)

Apidra, Humalog, NovoRapid

Actrapid, Humulin R, Insuman Rapid, Polhumin R

Insulatard, Insuman Basal, Humulin N

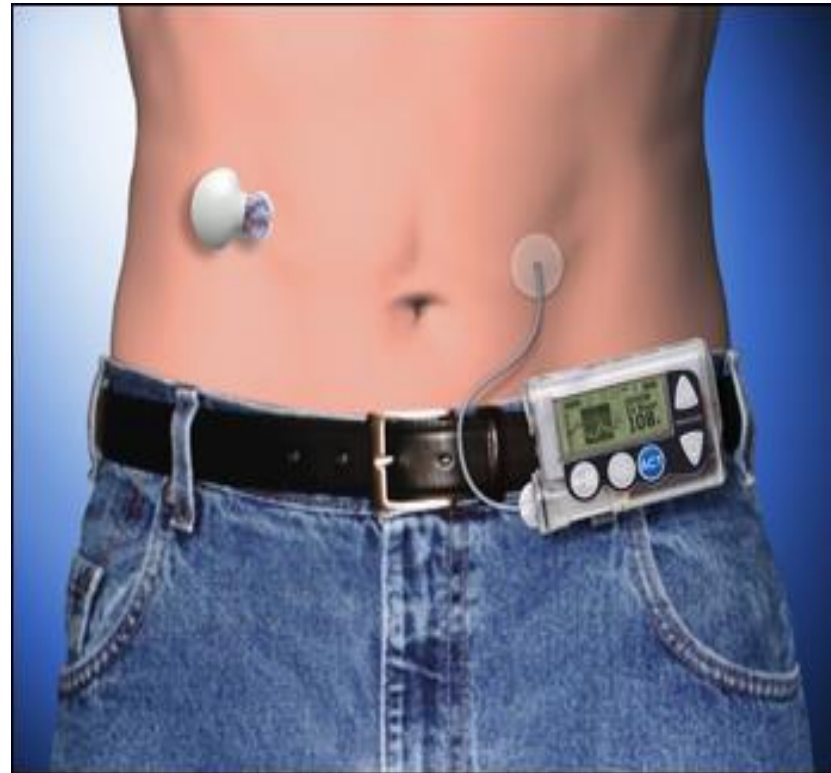
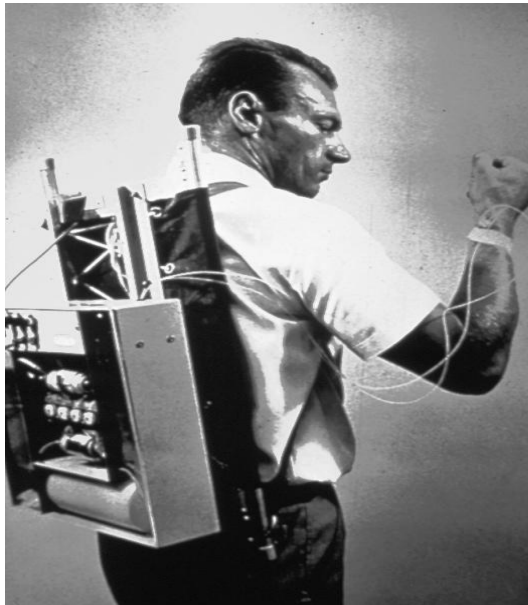
Lantus , Abasaglar (glargina), Levemir (detemir), Tresiba (degludec)

- W trakcie pobytu w szkole/przedszkolu dziecko będzie musiało przynajmniej raz podać sobie insulinę na posiłek
- Powinno to zrobić w ustronnym, spokojnym miejscu.
- Nie potrzebuje do tego sterylnych warunków
- Wykonanie zastrzyku penem trwa około 20 - 30 sekund

Podawanie insuliny pompą insulinową

- .Urządzenie do podawania insuliny
- .Metoda zalecana u dzieci
- .Mniej zastrzyków
- .Większa wygoda

Ciągły podskórny wlew insuliny - „terapia pompowa”

Ciągłe podawanie insuliny przez wkłucie podskórne połączone cewnikiem z pompą insulinową, która podaje insulinę w dawce ustalonej przez użytkownika

Pompy działają na zasadzie pętli otwartej.

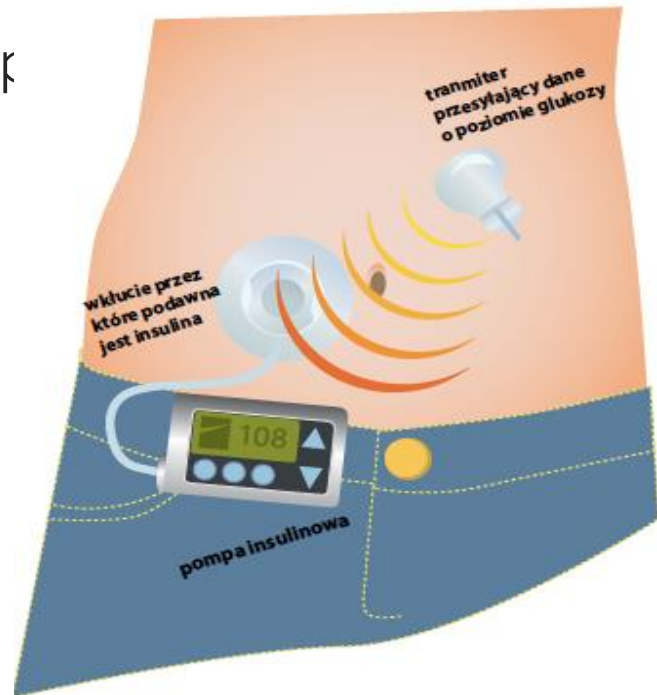
Pompa insulinowa nie jest sztuczną trzustką

Pompa insulinowa nie robi „nic” sama

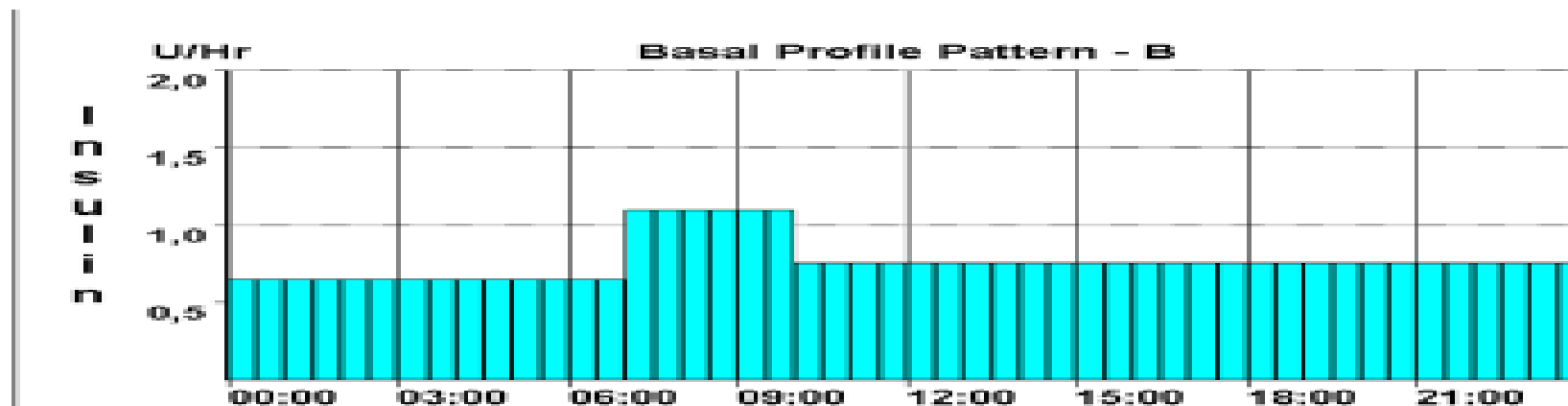
Pompa insulinowa to urządzenie wielkości telefonu komórkowego

Insulina podawana jest przez ciekłą rurkę (dren) zakończoną wkłuciem w tkance β

Dawka podstawowa - Baza

- ◆ Dawka podstawowa (Baza) to ilość insuliny podawana przez pompę stale
- ◆ Rolą bazy jest utrzymanie prawidłowej glikemii w nocy oraz między posiłkami

Rodzaje bolusów

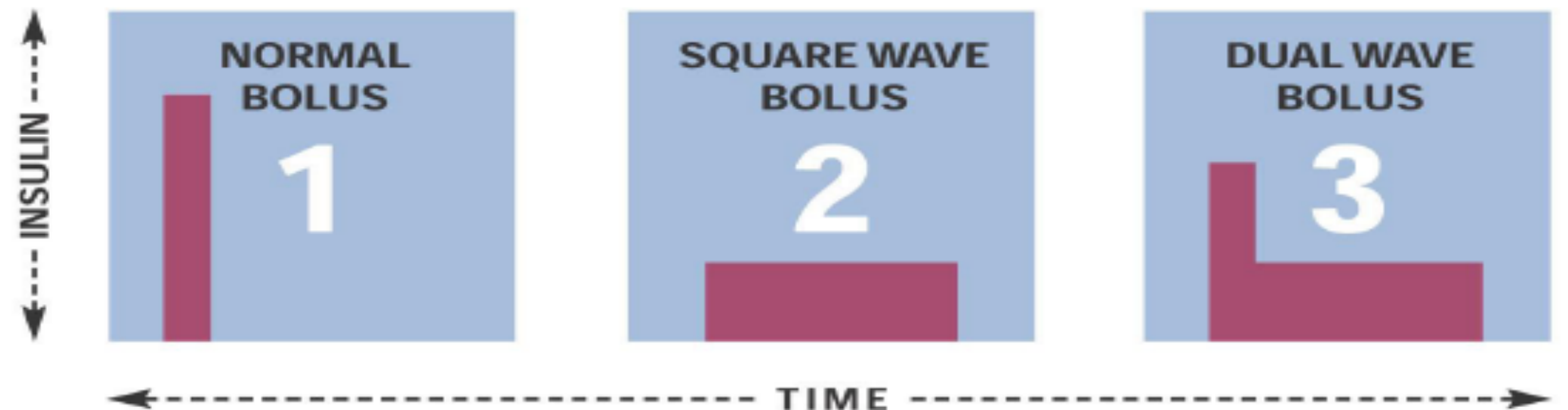
PROSTY – na węglowodany (soki, słodycze, pieczywo, owoce)

PRZEDŁUŻONY – na białka i tłuszcze (nabiał, mięso)

WIELOFALOWY - ZŁOŻONY

węglowodany + białka i tłuszcze (kanapka z wędliną, ziemniaki z mięsem)

KOREKCYJNY

Złote myśli

- Pacjenci z cukrzycą typu 1 wymagają bezwzględnego leczenia insuliną
- Nie da się żyć bez insuliny
- Tu nie ma wyboru

Dzieci z cukrzycą mają dużo obowiązków

Dzień diabetyka

Przed śniadaniem

- ważenie jedzenia
- obliczanie zawartość węglowodanów, białka i tłuszczu
- obliczanie dawki insuliny
- ukłucie palca i oznaczenie poziomu glukozy
- podanie insuliny

Wreszcie mogę zjeść śniadanie

Obiad: ważenie jedzenia, liczenie, pomiar cukru .....

Kolacja: ważenie jedzenia, liczenie, pomiar cukru .....

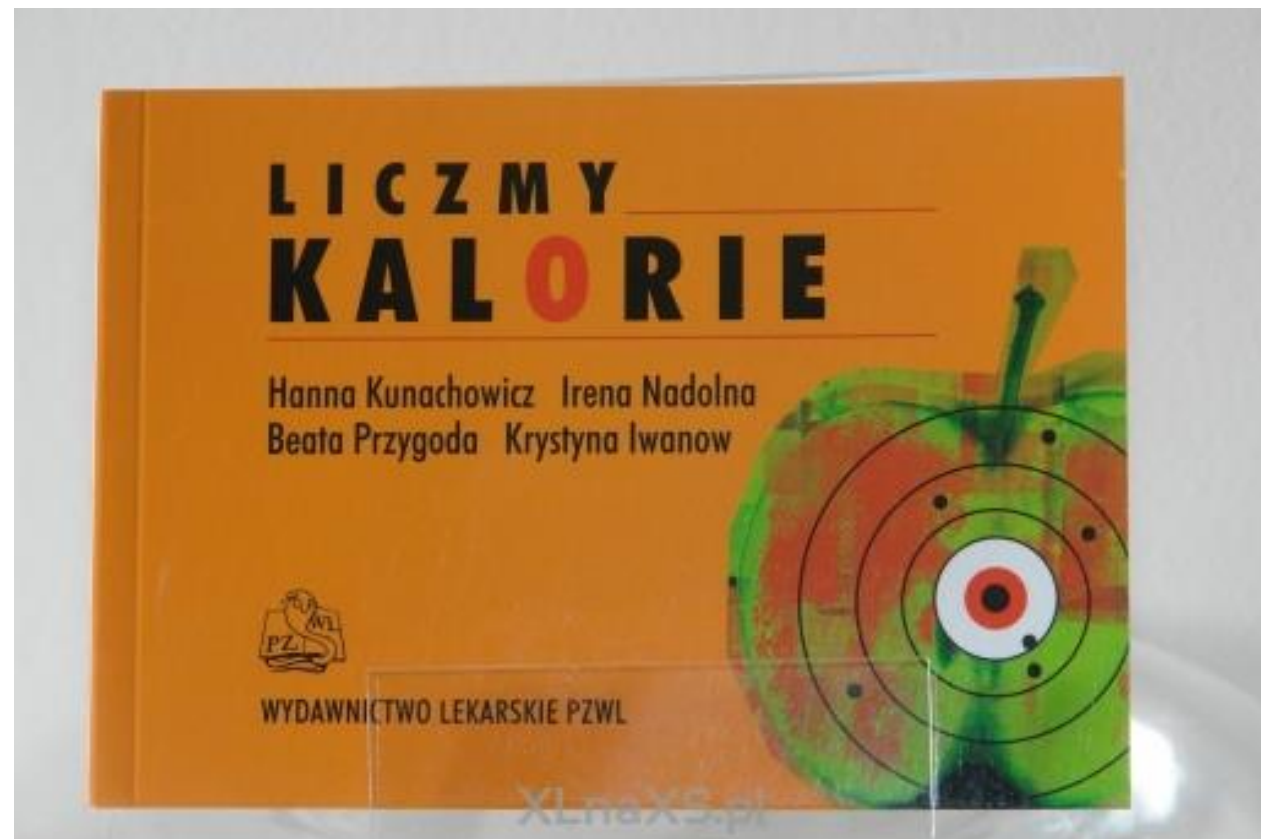

Zdrowy tryb życia, prawidłowa dieta

- Skład jakościowy
- Dobowe zapotrzebowanie energetyczne
- Rozkład posiłków w ciągu dnia z uwzględnieniem trybu życia, aktywności fizycznej
- Posiłki regularnie co 2-4 godziny
- Węglowodany 40-55%, węglowodany proste < 10%, białka 15-20%, tłuszcze < 35 %, w tym nasycone <10%)
- Posiłek zbilansowany 50% kalorii z WW i 50% z B/T
- Dla dzieci nie są rekomendowane produkty dla diabetyków
- Słodziki – w umiarkowanej ilości
- Woda, herbata do picia, nie produkty light

Przygotowywanie posiłków

100 ml soku, coli

2 łyżeczki cukru

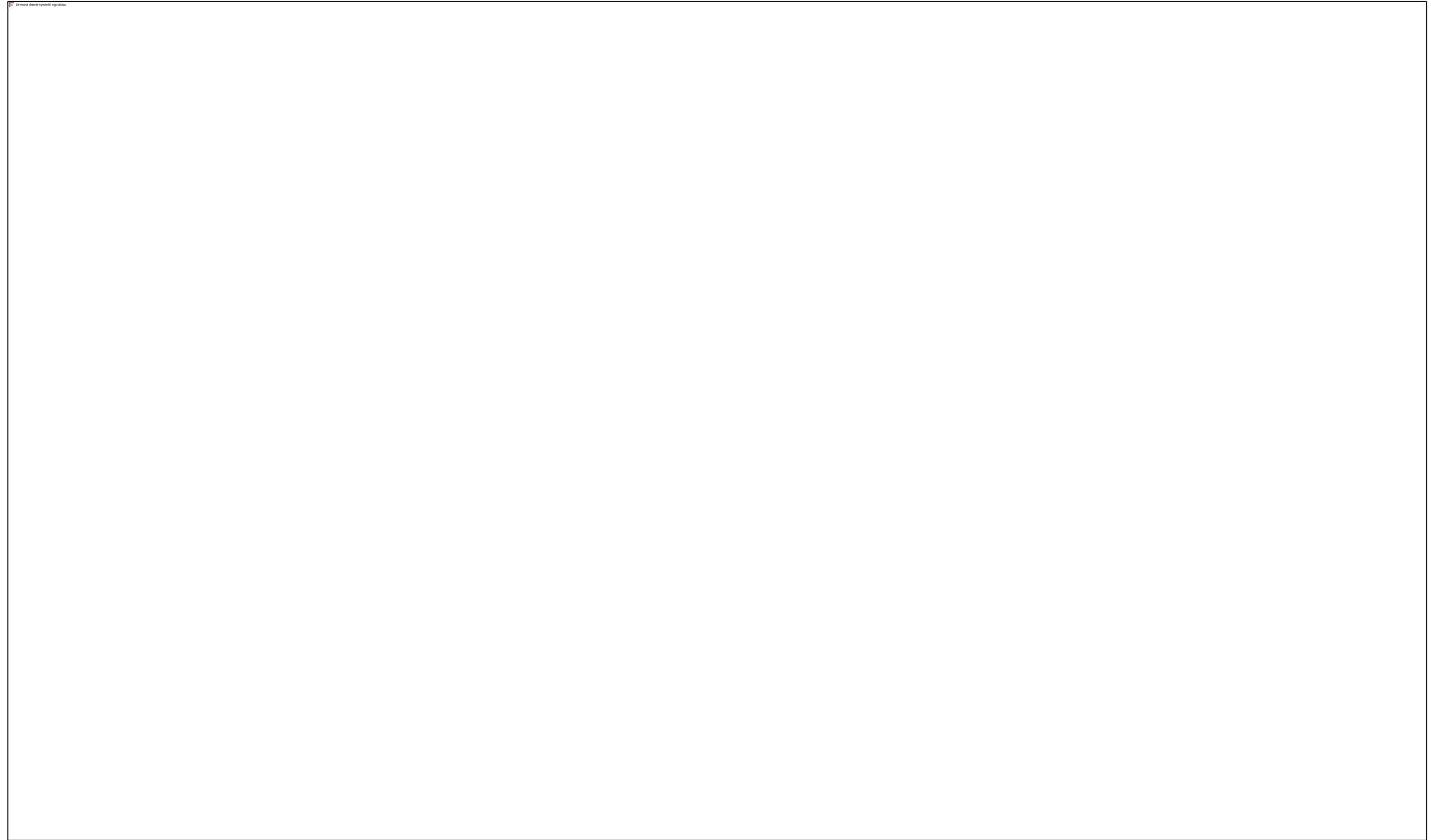
½ banana

½ kromki chleba

3 krakersy

1/3 Marsa, Snickersa

Szklanka mleka

Aktywność fizyczna

I **SPORTS**

Wysiłek fizyczny

- ✓Każdy wysiłek trwający powyżej 30 minut wymaga korekty insuliny ora uzupełnienia węglowodanów.
- ✓Zaleca się, aby 2-3 godziny przed wysiłkiem spożyć posiłek złożony z białka, tłuszczu i węglowodanów.
- ✓Wzrost poziomu glukozy przed wysiłkiem można uzyskać wypijając napój bogaty w węglowodany.
- ✓Spożycie węglowodanów o niskim IG skutecznie zapobiega przed hipoglikemia późna, natomiast o wysokim IG przed hipoglikemia w trakcie

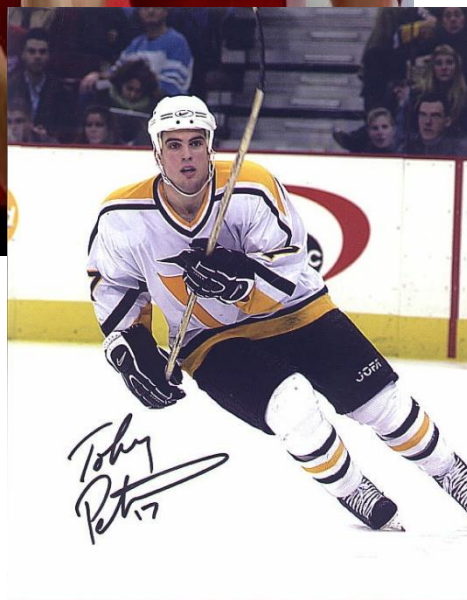

zi

SŁYNNI SPORTOWCY CHORZY NA CUKRZYCĘ

orting-heroes.net

Kiedy dziecko z cukrzycą źle się czuje?

Definicja hipoglikemii (niedocukrzenia) u osoby z cukrzycą

Hipoglikemię rozpoznaje się przy obniżeniu stężenia glukozy we krwi

poniżej 70 mg/dl (3,9 mmol/l),

niezależnie od występowania objawów klinicznych, które u części osób, zwłaszcza chorujących od wielu lat na cukrzycę typu 1, mogą pojawiać się dopiero przy niższych wartościach glikemii

Objawy hipoglikemii

Objawy hipoglikemii wynikające z aktywacji adrenergicznej:

- drżenie
- kołatanie serca
- pocenie się

Objawy neuroglikopenii:

- ból głowy
- senność
- trudności z koncentracją

U małych dzieci mogą pojawić się zmiany zachowania:

Nieświadomość hipoglikemii

- nieświadomość hipoglikemii, określana jako nieodczuwanie patologicznie niskich glikemii, czyli poniżej **70 mg/dl**
- powikłanie częstego występowania epizodów hipoglikemii
- może być także spowodowana neuropatią autonomiczną

Przyczyny hipoglikemii

- zbyt duża dawka lub omyłkowo podana dawka insuliny
- niedojedzenie posiłku, opuszczenie posiłku
- zbyt duży lub nieoczekiwany wysiłek fizyczny
- wycieczki szkolne z większą aktywnością fizyczną
- spożycie alkoholu

✓JEST TO STAN PRZEJŚCIOWY

✓UCZEŃ MOŻE MIEĆ PROBLEMY Z PRAWIDŁOWYM TOKIEM MYŚLENIA, zachowanie ucznia z niedocukrzeniem może przypominać stan po spożyciu alkoholu czy narkotyków.

JEŻELI UCZEŃ SYGNALIZUJE OBJAWY NIEDOCUKRZENIA NALEŻY MU ZAWSZE ZEZWOLIĆ

Postępowanie w niedocukrzeniu – przy glikemii poniżej 70 mg/dl

Najszybciej wchłania się **GLUKOZA**

- Podaj glukozę/cukier/ sok / colę doustnie
- Zmierz cukier po 15 min (CEL: cukier > 100 mg/dl)
- Nadal niski cukier ponownie porcja glukozy/cukru
- Kontrola poziomu cukru po 15 min

Ciężkie niedocukrzenie

- Brak glukozy, mózg nie ma źródła energii
- Stan zagrożenie życia

Objawy

- **Utrata przytomności, drgawkami**
- Glukometr pokazuje stężenie glukozy:
  - Najczęściej $< 50\text{mg/dl}$,
  - napis LO na glukometrze (LOW)

mu

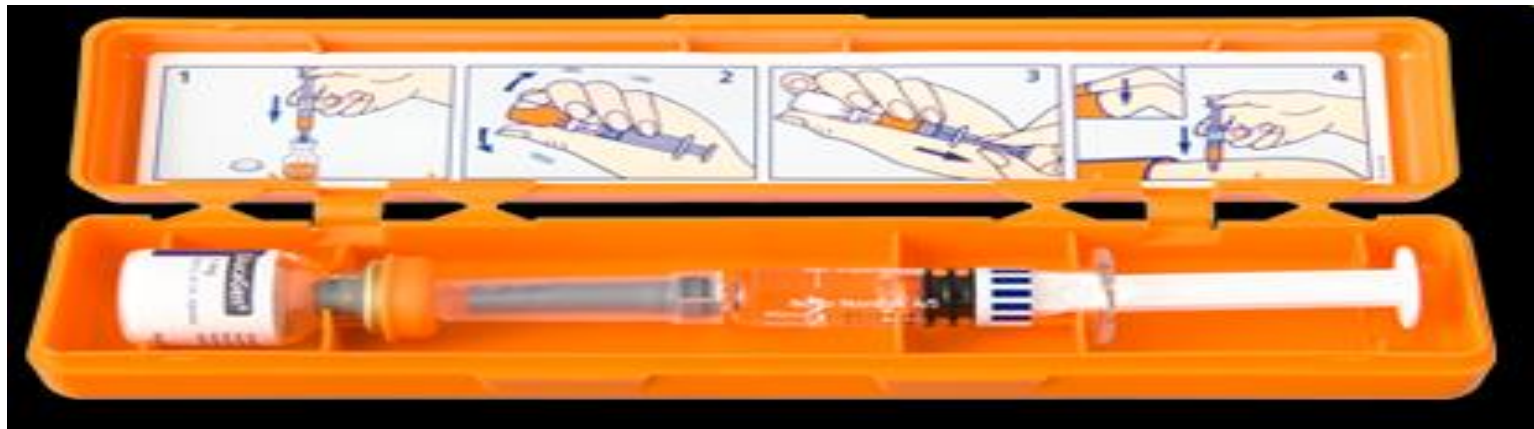
nie wolno

podawać n

GLUKAGON

1mg/1ml

hormon produkowany w komórkach alfa trzustki

Wskazania: ciężka hipoglikemia (utrata przytomności, drgawki) lub brak możliwości przyjmowania pokarmów czy napojów

Dawka: ½ lub 1 amp. domięśniowo lub głęboko podskórnie

Działanie w ciągu: 10-15 min

Działania uboczne: nudności (położyć dziecko w pozycji na boku)

UWAGA !!!

- Podanie glukagonu przy ciężkiej hipoglikemii z utratą przytomności jest pierwszą pomocą w sytuacji zagrożenia życia
- Warto podjąć się tego zadania bez względu na doświadczenie zawodowe
- W razie potrzeby do udzielenia pierwszej pomocy zobligowany jest każdy człowiek

Postępowanie w ciężkiej hipoglikemii:

- ułożyć dziecko na boku
- wstrzyknąć glukagon domięśniowo
- wezwać pogotowie (112 lub 999)
- powiadomić rodziców dziecka

Aktywność fizyczna a hipoglikemia

▫ ćwiczenia mogą być związane z hipoglikemią w trakcie wysiłku oraz do 8 - 12 godzin po wysiłku (opóźniona hipoglikemia, do 24 h)

▫ opiekunowie i pacjenci powinni zostać przeszkoleni w zakresie profilaktyki hipoglikemii w trakcie i po wysiłku

Aktywność fizyczna a hipoglikemia

- bezpieczne rozpoczęcie ćwiczeń przy glikemii pomiędzy **100 a 250 mg/dl**
- przy glikemii **poniżej 100 mg/dl**, należy zjeść porcję węglowodanów bez podania insuliny, jeśli glikemia **powyżej 250 mg/dl** – nie powinno ćwiczyć, na pewno nie wolno ćwiczyć przy obecności acetonu.
- dziecko leczone pompą – przy prawidłowej glikemii może odpiąć pompkę na wysiłku (1 godzina)
- intensywny wysiłek – spożywanie dodatkowych przekąsek

Prewencja hipoglikemii

- ✓ Edukacja diabetologiczna
- ✓ Utrzymywanie glikemii **powyżej 70 mg/dl** przy prawidłowym wyrównaniu metabolicznym cukrzycy
- ✓ Edukacja na temat przyczyn hipoglikemii
- ✓ Edukacja dzieci trenujących
- ✓ Noszenie informacji na temat cukrzycy (wisiorek, karta, bransoletka)
- ✓ Konieczność dostępu do glukozy

Nowe technologie w prewencji hipoglikemii

Nowe technologie, w tym ciągłe monitorowanie glukozy (CGM), systemy zamkniętej pętli, półzamkniętej pętli oferują potencjalną redukcję ryzyka hipoglikemii w przyszłości .

SYSTEMY CGM

- MiniMed Paradigm REAL-Time
- DexComSTS
- Navigator Abbc®

CGM alone

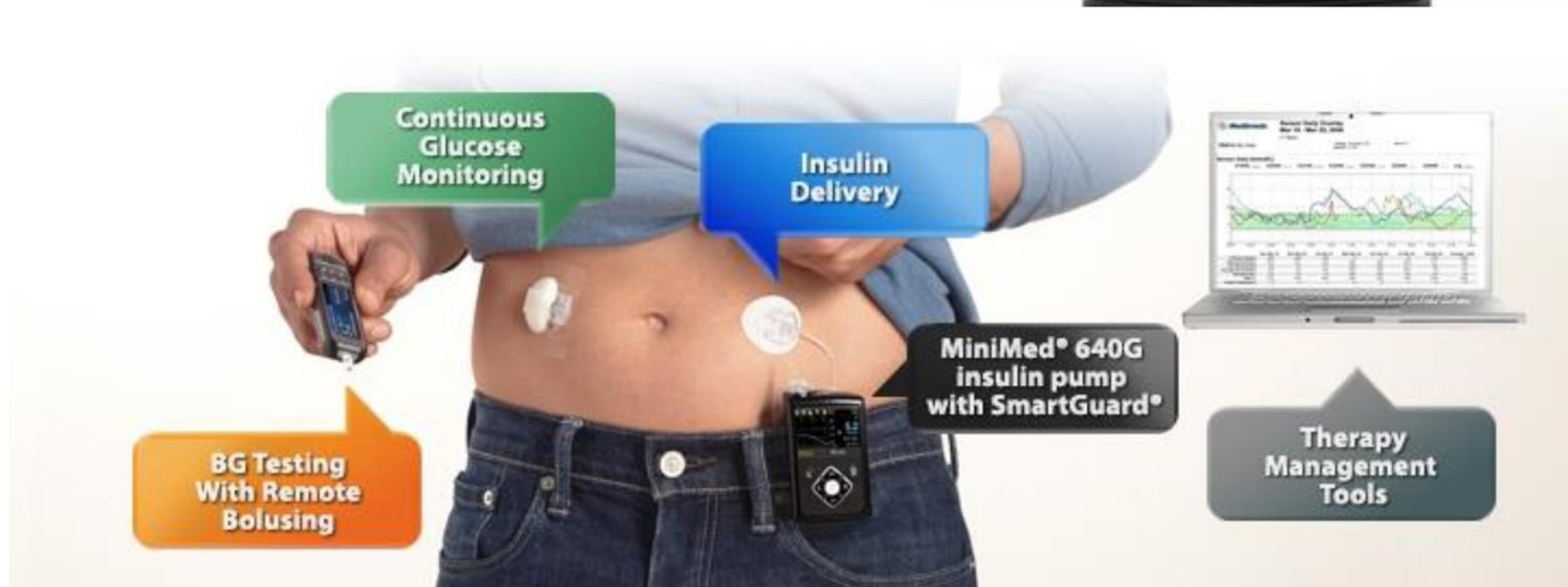
Guardian® REAL-Time

Insulin pump + CGM

MiniMed Paradigm® Veo™
MiniMed Paradigm® REAL-Time

System MiniMed® 640G

Hiperglikemia / przecukrzenia

CUKIER POWYŻEJ **180 mg/dl**

PRZYCZYNY:

- ✓Pominięcie dawki insuliny
- ✓Dojadanie
- ✓Stres
- ✓Awaria pompy insulinowej

Cukrzycowa kwasica ketonowa - DEFINICJA

Zespół zaburzeń biochemicznych i klinicznych, będących skutkiem absolutnego niedoboru lub nieefektywnego stężenia we krwi insuliny i zwiększonego stężenia hormonów kontrregulacyjnych (glukagon, adrenalina, hormon wzrostu), obejmujący hiperglikemię, kwasicę i ketonemię.

- Stan wynikający z długotrwałego (kilkugodzinnego) niedoboru insuliny
- Towarzyszy jej przecukrzenie i objawy wzmożonego pragnienia i oddawania moczu, nudności, wymioty
- W takiej sytuacji należy skontaktować się z rodzicami dziecka

Dzieci i młodocianych chorych, u których wystąpiła DKA należy leczyć w specjalistycznych ośrodkach, których personel posiada doświadczenie w takiej terapii.

Cukrzyca i choroby tarczycy

- jednoczesne występowanie cukrzycy typu 1 oraz autoimmunologicznych schorzeń tarczycy często spotyka się **w populacji rozwojowej**
- zwykle jako pierwsza ujawnia się cukrzyca, choroba tarczycy może przez dłuższy czas pozostawać nierozpoznana
- okresowa kontrola przeciwciał przeciw-tarczycowych i hormonów tarczycowych

Celiakia

schorzenie polegające na występowaniu zaburzeń trawienia i wchłaniania jelitowego związanych z nietolerancją glutenu zawartego w **zbożach**

- 1: 265 osób populacji ogólnej
- u osób z DM1 **10** razy częściej
- od 1-16% osób z DM 1
- najczęściej ujawnia się po 3-4 latach od DM1
- predysponuje: wczesny wiek zachorowania oraz płeć żeńska
- w leczeniu stosuje się **dietę bezglutenową** -całkowita i nieprzerwana eliminacja z pożywienia pszenicy, żyta, jęczmienia i (w Polsce) owsa

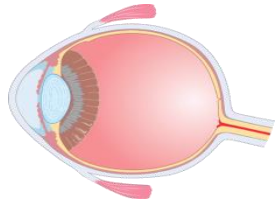

PÓŹNE POWIKŁANIA CUKRZYCY

MIKRONACZYNIOWE

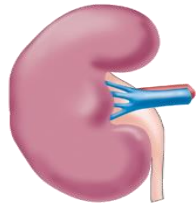
Retinopatia cukrzycowa

Pierwsza przyczyna utraty wzroku u dorosłych¹

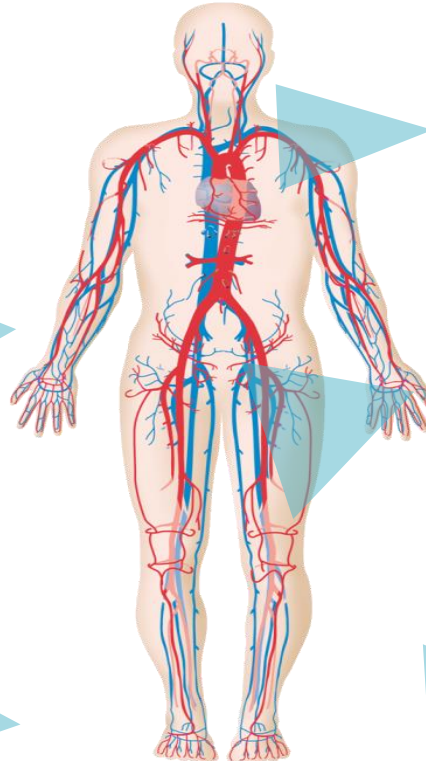
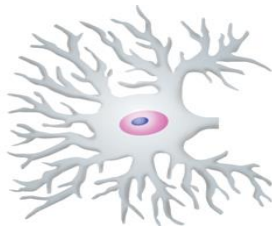
Nefropatia cukrzycowa

Pierwsza przyczyna schyłkowej niewydolności nerek²

Neuropatia cukrzycowa

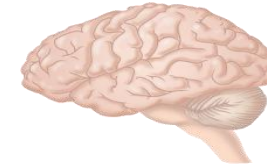
Pierwsza przyczyna amputacji kończyn niezwiązanych z urazem⁵

MAKRONACZYNIOWE

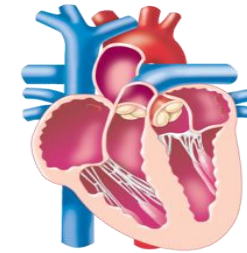
Udar

2-4x więcej zgonów sercowo-naczyniowych i udarów³

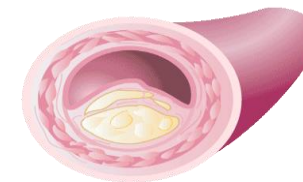
Układ sercowo-naczyniowy

75% chorych umrze z powodu incydentów sercowo-naczyniowych⁴

Choroba naczyń obwodowych

Przyczyna zabiegów rewaskularyzacji i amputacji kończyn

1. Fong DS, et al. *Diabetes Care* 2003; 26 (Supplement 1):S99–S102.

2. Molitch ME, et al. *Diabetes Care* 2003; 26 (Supplement 1):S94–S98.

3. Kannel WB, et al. *Am Heart J* 1990; 120:672–676.

4. Gray RP & Yudkin JS. Chapter 57, *Textbook of Diabetes*, 1997; Edited by JC Pickup & G Williams. Blackwell Sciences Ltd.

5. Mayfield JA, et al. *Diabetes Care* 2003; 26 (Supplement 1):S78–S79.

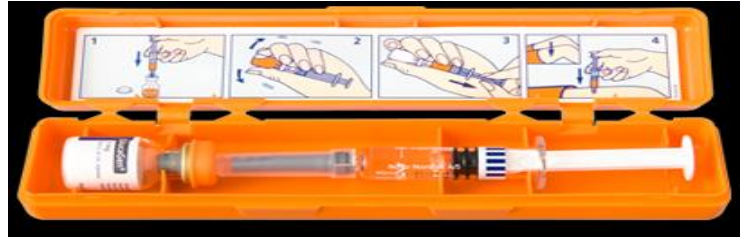

Zestaw diabetyka / niezbędnik szkolny

Insulina w pompie lub penie

Glukagon

Glukometr, paski, nakłuwacz, pojemnik na paski i igły

Paski do badania ke

1

Węglowod:

UCZEŃ z CUKRZYCĄ

Powinien móc wykonywać bez względu na porę i sytuację:

- ◆ pomiar stężenia glukozy
- ◆ zastrzyk penem lub zaprogramować dawkę insuliny z pompy
- ◆ zjeść glukozę lub napić się soku podczas niedocukrzenia
- ◆ wyjść do toalety
- ◆ wyjść do pielęgniarki
- ◆ zjeść o określonej porze jeśli wymaga tego insulinoterapia
- ◆ kontaktować się z rodzicami

Pamiętaj!!!

Poproś rodziców ucznia o pisemną informację ile jednostek insuliny dziecko przyjmuje do posiłków oraz jako korektę , w zależności od poziomu hiperglikemii.

Poproś rodziców dziecka leczonego pompą, aby pokazali jak zrobić bolusa.

Dziecku z cukrzycą należy umożliwić uczestniczenie we wszystkich zajęciach razem z kolegami, to dla niego dowód, że z cukrzycą może żyć normalnie.

ZAWSZE „pod ręką” powinien być glukometr i glukoza.

Wybór zawodu

Według PTD do zawodów, w których należy wziąć pod uwagę fakt chorowania na cukrzycę należą:

- zawodowe kierowanie pojazdami
- praca na wysokości
- służby państwowe, ochroniarskie, lotnictwo
- zawodu niebezpieczne

Wyjazdy na kolonie dla dzieci z cukrzycą

One są wśród nas

DZIECKO Z CUKRZYCĄ W SZKOLE I PRZEDSZKOLU

Informacje dla pedagogów i opiekunów

Daniel Witkowski
Joanna Pietrusińska
Alicja Szewczyk
Renata Wójcik

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

